SPECIALE EDITIE

Prof. Friso de Zeeuw 2 GO

Een uitgave van je collega's van Stichting Kennis Gebiedsontwikkeling (SKG) / Praktijkleerstoel Gebiedsontwikkeling TU Delft
December 2017

De taal van gebiedsontwikkeling

'Goed ingezeept is half geschoren'. Een gezegde waar ik aan moet denken bij de start van mijn samenwerking met Friso. Kwam ik nou goed ingezeept binnen? Friso was mijn vader namelijk tegengekomen in zijn bestuurlijk traject rond het Streekplan voor Noord-Holland. De heren stonden tegenover elkaar met bijpassende strijd.
Mijn persoonlijke kennismaking was in 2006 in Leidschendam, in het toenmalige kantoor van Hans de Jonge initiator van de praktijkleerstoel. Friso ziet je zitten of niet. Uiteindelijk hebben we het ruim 10 jaar volgehouden, kortom altijd prima blijven scheren. Wat prettig is want hij strijkt ook graag tegen de haren in...

Veel geleerd van een wijze heer die thuis is in verschillende werelden. Een maatschappelijk betrokken persoon die de weg weet te vinden in diverse netwerken. Ervaring aan de publieke en aan de private zijde en hij gaat net zo makkelijk het gesprek aan met een vakgenoot als met een Haagse politicus of een gewone burger. Soms zeer kritisch, maar ook met humor, altijd luisterend en met een open blik voor nieuwe ontwikkelingen. In combinatie met organisatiekracht en het aangaan van de dialoog óf de confrontatie, zorgt hij er voor dat actuele vraagstukken daadwerkelijk een stap verder worden gebracht.

Zeker op spannende momenten start hij letterlijk en figuurlijk met de punt van zijn pen in de mond. Friso combineert een rijk spectrum van taal voor gebiedsontwikkeling met ongeëvenaarde kennis en intuïtie. Spektakel of drama, tragedie - ik kijk terug op vele mooie momenten van samenwerking!

Agnes Franzen

GOeroe ben je voor het leven

Contradictio in terminis, Friso de Zeeuw die met emeritaat gaat. 'Uitgediend' betekent emeritus in gewoon Nederlands. Maar 'lege zakke overend zette', zoals ze in zijn woonplaats Monnickendam zeggen, gaat niet samen met Friso. Als in de komende jaren de nieuwe publiek-private samenwerkingsarrangementen voor binnenstedelijke gebiedstransformaties zijn uitgekristalliseerd, wordt het tijd voor een nieuwe editie, lees ik in de introductie van zijn nieuwe boek Zo werkt gebiedsontwikkeling. Vakbroeders weten daarmee genoeg. Ook met twee benen in het veteranenlegioen (zijn kwalificatie): Friso draait doorrr!

Vrijdagavond
Degenen die Friso straks assisteren bij de redactie van de volgende editie van Zo werkt gebiedsontwikkeling, zijn ook vast gewaarschuwd. Friso is van de noeste arbeid. De student-assistenten die hem bij de eerste editie bijstonden, kunnen erover meepraten. Ook op vrijdagavond kwam er vaak nog een telefoontje uit Monnickendam, "of het nog even kon of dat ze de hond uit moesten laten".

Stoer
Gelukkig maar dat Friso het bijltje er niet echt bij neergooit, denk ik zelf. Congressen en symposia in het vakgebied zouden er een stuk saaier door worden. De keren dat ik er het afgelopen halfjaar bij was dat hij vakgenoten toesprak, viel het me telkens op: Friso behoefde geen introductie, de hele zaal kende hem. Geen wonder, de afgelopen vijfentwintig jaar zette hij gebiedsontwikkeling op de kaart bij overheden en marktpartijen. 'Geen debat over ruimtelijke ordening, of hij is erbij', schreef het NRC jaren geleden al. Waarbij hij zoals woonminister Stef Blok het uitdrukte, één van die mensen is die gewoon stoer zeggen hoe het zit. De bewindsman prees De Zeeuw bij die gelegenheid voor de resultaten die hij als voorzitter van het Actieteam Ontslakken had geboekt, "de ouwehoerkosten van het bouwen waar jij vanaf wilde".

"Weg met de 'wet van geklets'"

Bruine schoenen
Friso heeft inderdaad zo zijn eigen vocabulaire, merkte ik ook zelf snel. Het 'rompertje van Friso' staat eerdaags in de Van Dale, voorspel ik. Vooral zijn opponenten kregen het voor hun kiezen. Dwaallichten, stadskabouters, figuurzagers, milieumaffia, wat kregen ze op haast Kapitein Haddock-achtige wijze al niet naar hun hoofd geslingerd. In zijn nieuwe boek rekent Friso 'voor één keertje schaamteloos af met al die voodoopriesters'. Daarbij blijft 'de man met de hoed' onbenoemd, al vond Friso Ronald Plasterk toen die nog minister was ook maar 'niks'. Friso voelt zich meer verwant met 'de jongens met de bruine schoenen', zijn aanduiding voor ontwikkelaars en investeerders. Maar hij kon bruuskeren met een lach. Waardoor tegenspelers niet boos wegliepen, maar grijnsden om vervolgens weer met hem in de clinch te gaan. Daar was het hem naar eigen zeggen ook juist om te doen. Om scherpte in het debat. Weg met de 'wet van geklets'.

Zo werkt gebiedsontwikkeling
In zijn nieuwe boek kan hij het ook niet laten. Daarin verheldert hij het onderscheid tussen 'de werkelijke dynamiek in het domein gebiedsontwikkeling' en 'de soms ziekelijke hang naar disruptie, innovatie en kanteling'. En met 'Zo werkt gebiedsontwikkeling, zonder voodoo', de titel van zijn uittreerede op 15 december, weet je ook meteen hoe laat het is. 'De vader van gebiedsontwikkeling', hoor ik dezer dagen over hem zeggen. 'Goeroe' kwam ook voorbij. Al vermoed ik dat hij zelf van die typering gruwt, want die riekt naar voodoo. Maar Friso, ook maar voor één keertje en zonder voodoo: goeroe ben je voor het leven. En zoals je me zelf een keer zei: 'Het gaat om de spanningsboog'. Ik kijk dus uit naar hoe je als veteraan gebiedsontwikkelend Nederland blijft inspireren!

Paul Hazebroek

11 jaar praktijkhoogleraar

Van toen (2006)...

"De engel uit het marmer"

Allesbehalve een grijze muis

Als ik aan Friso denk dan borrelen bij mij de woorden oproerkraaier, katalysator, rebel naar boven. Hij is erg belangrijk geweest voor de ontslakking en heeft daar echt meters mee gemaakt. Op zijn eigen voortvarende manier ging hij aan de slag om de stroperigheid eruit te halen. En zo'n term verzinnen is ook echt iets voor hem. Friso is altijd op zoek naar buzzwords die blijven hangen zodat iemand ook duidelijk een emotie heeft bij dat woord en snapt wat er achter zit.

Een ander voorbeeld is alles wat hij heeft gedaan voor de Omgevingswet. Hij is invloedrijk en veel preciezer dan veel mensen denken. Hij weet exact wanneer er geacteerd moet worden om dingen op het juiste moment in het proces te brengen. Daardoor heeft hij vrienden, maar ook vijanden. Friso is geen grijze muis en dat betekent dat de omgeving daarop reageert. Dan is er natuurlijk ook nog z'n volkszingen waar hij iedereen in meetrekt. Dat, z'n DDR-museum en voorliefde voor alles wat met de DDR te maken heeft zijn natuurlijk wel dingen die kleur bepalen. Maar het belangrijkste vind ik dat hij heel erg scherp observeert en analyseert en daarna een mening ten beste geeft in compacte sound bites die altijd de controverse oproepen.

Hans de Jonge

Sociaal, geïnteresseerd en een man van detail

Toen ik in 2009 als studentassistent begon kende ik Friso eigenlijk niet. Mijn eerste werk was de publicaties op de website bijhouden. Aangezien Friso daar grootleverancier van was, kreeg ik al snel vaak met hem te maken. In het begin hadden we veel contact via de mail, maar op een gegeven moment zag ik een voicemailbericht van 13 minuten op mijn mobiel, van Friso. Daar schrok ik wel van. De praktijkhoogleraar, zo'n lang bericht, wat was er aan de hand? Het bericht begon met "Milosevic", en daarna kwam een hele reeks van aanpassingen in punten en komma's, pagina na pagina. Friso was duidelijk een man van de details. Met borrels en kerstdiners van SKG zat ik vaak naast Friso; dan bleek steeds weer hoe sociaal, geïnteresseerd en gezellig hij was. Sinds 2016 heb ik erg nauw met Friso samengewerkt en heel veel van hem geleerd. Hij gooit je in het diepe, wacht af of het je lukt om zelf een oplossing te vinden en geeft tips als het nodig is. Friso is politiek inhoudelijk sterk, praktijkgericht en no-nonsense. Je weet bij hem altijd precies waar je aan toe bent. Ik ben blij dat hij als mentor op mijn pad is gekomen.

Mirela Milošević

Gevleugelde Friso-uitspraken:
Op vrijdagavond: is het loket Milosevic nog open?
Heb je tijd? Of moet je naar de disco?

Over artiesten, chauffeurs en ijskrabbers

Ik heb vanaf 2006 met hem samengewerkt totdat ik wegging bij Bouwkunde, totaal zo'n 11 jaar. Heel kenmerkend voor Friso is z'n taalgebruik, een van de dingen die me opvielen tijdens onze eerste kennismaking. Hij heeft zo z'n eigen woorden voor allerlei zaken. De architectenkant van de faculteit noemt hij bijvoorbeeld de artiesten. Met zijn taal stuurt hij niet alleen mensen, maar ook de onderwerpen. Het is me nooit duidelijk geworden of dat allemaal bewust is of misschien ook voor een deel onbewust.

Een van de leukere anekdotes dateert uit de begintijd van Friso bij de Praktijkleerstoel. Toen hij nog bij Bouwfonds werkte, had hij de beschikking over een auto met chauffeur. Ik vroeg me toen altijd af waarom hij zo'n chauffeur nodig had, maar dat even terzijde. De allereerste keer dat ik hem na zijn vertrek bij Bouwfonds aan de telefoon had, dat was ergens in de winter, hoorde ik hem een beetje hijgen. Dus ik vroeg:" Maar Friso, wat ben je daar toch allemaal aan het doen?" "Nou, antwoordde hij, "Ik ben bezig om al dat ijs van de ramen te krabben." Ik kon het natuurlijk niet laten en maakte ik de opmerking dat hij nu eindelijk eens meemaakte wat een gewone sterveling normaal gesproken allemaal moest doorstaan. We hebben er beiden hartelijk om moeten lachen.

Hans Wamelink

Tomeloze energie en inzet

Friso en ik hebben elkaar in 2002 leren kennen in de Tarwewijk in Rotterdam. Deze achterstandswijk moest door een integrale PPS-aanpak van sloop en renovatie vernieuwd worden. Nu zouden we het project een binnenstedelijke gebiedsontwikkeling noemen. Destijds hadden we het over herstructurering. Friso viel mij toen op door zijn brede kennis, scherpte en nuchtere kijk op zaken. Hij was in staat dwars door alle politiek en romantiek heen te kijken. En dat is altijd zo gebleven.

Ten tijde van de vastgoedcrisis ontstonden er in de sector velerlei nieuwe stromingen en divers gedachtengoed. Er waren vele debatten over nieuwe verdienmodellen, allerhande samenwerkingsvormen, extra wetgeving en nieuw te bewandelen wegen. Friso heeft deze richtingen al die jaren vakkundig geanalyseerd, afgepeld en ontdaan van romantiek. De categorisering van niche en incidenteel enerzijds en fundamenteel van relevantie voor het vakgebied anderzijds, is zeer waardevol gebleken.
In zijn rol als hoogleraar heeft Friso het vakgebied als vast verankerd. Waar we in 2002 de term gebiedsontwikkeling nog nauwelijks gebruikten, is het onderwerp in 2017 niet meer weg te denken in het ruimtelijke domein.

In de afgelopen jaren hebben we binnen de Stichting Kennis Gebiedsontwikkeling intensief samengewerkt. Ik bewonder de tomeloze energie en inzet van Friso. Zijn niet aflatende zoektocht naar relevante kennis en de uitwisseling daarvan. Zijn wervelende taalgebruik en scherpe opinie. En zijn warme betrokkenheid bij en inzet voor de mensen om hem heen. Daarvoor zijn de SKG en ikzelf hem grote dank verschuldigd.

Heleen Aarts

"Zo werkt gebiedsontwikkeling"

...tot nu (2017)

Frisopraat...

Scherp en toch vriendelijk

Met de Praktijkleerstoel Gebiedsontwikkeling heb je niet alleen de praktijk van gebiedsontwikkeling naar de TU Delft gebracht, maar met jouw team ook bijgedragen aan het op de kaart zetten van gebiedsontwikkeling als een echt vakgebied. Daar plukken wij zelfs na jouw afscheid nog de vruchten van. Inmiddels is er een echte 'Theorieleerstoel' Urban Development Management met Ellen van Bueren als hoogleraar, neemt het aantal leden van de Stichting Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling nog steeds toe en zijn wij druk bezig met het vinden van een opvolger voor de 'Praktijkleerstoel'. En je ziet, ik begin die leerstoeltitels al tussen aanhalingstekens te plaatsen, want het onderscheid tussen beide typen leerstoelen vervaagt. Alle hoogleraren binnen onze afdeling (en verreweg de meeste binnen de hele TU) zijn bezig met ontwikkeling van praktijk én wetenschap. Ze kunnen bij een TU ook eigenlijk niet zonder elkaar. Maar dat vakgebieden niet alleen ontwikkeld worden vanuit de universiteit, maar ook vanuit de praktijk, heb jij wel bewezen. Als afdelingsvoorzitter van Management in the Built Environment wil ik je dan ook heel hartelijk danken voor al je inzet voor onze afdeling en uiteraard in het bijzonder voor de Praktijkleerstoel Gebiedsontwikkeling. We zullen je scherpe, uitgesproken en toch vriendelijke stijl van communiceren missen, maar gaan ervan uit dat we daar via heel veel columns toch nog van kunnen blijven genieten.

Vincent Gruis

Over kabouters, slakken en Rubberen Robbie

Friso, het zoeken naar onverwachte verbanden is een van je favoriete bezigheden. Zo legde je een relatie tussen groene contouren en weidevogels, tussen het aandeel hoogopgeleide vrouwelijke inwoners van een stad en de bloei van de woningmarkt, en tussen de snelheid van slakken en planprocedures. Bij mij wist je -vooralsnog, en geloof ik ook wel tot je eigen verbazing of teleurstelling- geen onomstotelijk bewezen verband met kabouters te leggen. Rubberen Robbie bleek onverwachts weer wel een correlatie op te leveren.

Beste Friso, zoek voort! Verras en verbaas ons met onverwachte relaties en causaliteiten, ontdaan van moraliteit. Houd gelovigen met beide benen op de grond. Verzoen de grutto met de woningvraag. Nu je de vaste verbanden met publieke en private broodheren van je af hebt geschud - al heb je je daar nooit veel aan gelegen gelaten - hoop ik van harte dat je gebiedsontwikkelaars, en al wat daar naar riekt, blijft bestoken met je scherpe geest. Een vrijdenker gaat immers nooit met pensioen.

Ellen van Bueren

Pietje Precies

Erg leuk en leerzaam om deze laatste maanden zo intensief samen te werken aan HET boek.
Ik denk dat er een heel mooi resultaat is 15 december!
We konden naar mijn mening goed samenwerken omdat we beide Pietjes precies zijn. Een van de lessen die ik van jou geleerd heb is dat hard werken goed voor je is! Dat we beiden geen 9-tot- 5-mentaliteit hebben tonen onze telefoontjes op zondagavonden rond 22:00 wel aan!
Zoals je op jouw manier altijd aan de telefoon zegt "We houden co-takt", daar geloof ik wel in! Misschien ga je in de "vrije tijd" die je nu meer hebt, vaker naar Berlijn! Daar ben ik ook vaak genoeg te vinden, wellicht tot daar?! We houden dus contact!

Hartelijke groet,

Hedwig van der Linden

Bijzondere man met bijzondere hobby's

Wat ik zo mooi vind aan jou Friso is dat je scherpte weet te combineren met humor. Je weet bovendien als geen ander te spelen met taal. En je bent ook nog eens een bijzondere man met bijzondere hobby's. Ik wens jou veel goeds (op Nederlandse en Duitse bodem). En ik hoop stiekem dat je toch nog - met enige regelmaat - blijft schrijven voor gebiedsontwikkeling.nu.

Veel groeten

Wendy Braanker

Pragmatisch en no-nonsens

In 2004 kwam een van de beste Nederlandse films ooit uit: Simon. Het was het jaar dat ik aan de TU Delft afstudeerde in een nieuw maar erg boeiend vakgebied: gebiedsontwikkeling. Om even afgeleid te zijn van het doorspitten van PPS-overeenkomsten en het schrijven van mijn scriptie, ging ik met vrienden naar de bioscoop. Simon bleek een hilarische film met veel subtiele humor en vileine grappen. Halverwege de film maakt de hoofdpersoon iemand uit voor grutto. "Grutto?" "Ja. Een sfeerverhogende vogel", was Simon's uitleg.

Toen we bij jouw afscheid van BPD over je liefdadigheidswerk lazen moest ik direct denken aan al mijn beste vrienden, die sinds 2004 allemaal grutto zijn. Ook deed het me realiseren hoe veelzijdig jouw betrokkenheid met onze (bebouwde en onbebouwde) leefomgeving is en hoe divers jouw karakter.

Friso, aan de TU Delft hebben we helaas maar een klein deel van jou leren kennen. We mogen desondanks dankbaar zijn voor wat je 'bij ons' samen met Agnes hebt neergezet. Persoonlijk heb ik wel veel van je geleerd en ik verzeker je dat we door zullen gaan om gebiedsontwikkeling op een pragmatische, no-nonsense manier begrijpelijk te maken en te verspreiden. Tegen voodoo-priesters of aanbestedingstaliban en vóór de nodige ontslakkingskuren. En ruimte voor voldoende sfeerverhogende vogels.

Heel erg bedankt,

Tom Daamen

Lichtelijk narcistisch

Friso, in de (bijna) 2 jaar sinds ik betrokken ben bij de praktijkleerstoel verliep ons contact vooral via de digitale kanalen, wanneer ik met enkele regelmaat weer de nieuwste column of ander item waar je aan had bijgedragen ontving. Door dit vervolgens door te nemen en 'op te pimpen', ontstond toch langzaam een beeld van een man die, wellicht (zoals je op je eigen website stelt) lichtelijk narcistisch en waar niet elke Wikipedia-beheerster van gediend is, maar die wel elke keer een heel goed te volgen en stevig onderbouwd verhaal weet neer te zetten. Hopelijk blijven we zulke items ontvangen voor gebiedsontwikkeling.nu en ga je op deze manier nog even door met het maken van krassen in steen.

Reinier van Vliet

Geniale woord-spelingen

Friso, je woordspellingen waren soms geniaal en treffend, waarbij de aanbestedingstaliban en 'unsnailing' tot mijn favorieten behoren. Los hiervan heb je de afgelopen 10 jaar met veel realisme over gebiedsontwikkeling gesproken. In mijn ogen een noodzakelijk tegengewicht aan de 'organische' en 'procesomkerende' goeroes van onze wereld. Wat het meest tastbaar blijft voor mij is dat we samen een aantal mooie vakbladen artikelen hebben geschreven en gepubliceerd. Hiermee heb je ook jezelf strikt gehouden aan je eigen verklaring dat er van jou geen diep-wetenschappelijke beschouwingen verwacht hoefden te worden. Het ga je goed. Hora Est.

Groet,

Erwin Heurkens

Geleerde les van Friso

De les die ik van Friso heb geleerd is om me telkens af te vragen: 'Heeft de keizer wel kleren aan?' We worden in de wereld van gebiedsontwikkeling continu bestookt met schijnbaar mooie plannen, nieuwe wetsvoorstellen en wervende initiatieven. Maar Friso heeft laten zien dat je altijd door de mooie verhalen heen moet kijken: is de keizer misschien toch naakt? Friso, dank voor deze les!

Fred Hobma

Wars van flauwekul

In de tijd dat ik bij de Praktijkleerstoel werk heb ik Friso eigenlijk niet zoveel van dichtbij meegemaakt. Maar nu, op het moment dat hij vertrekt, heb ik de indruk dat ik hem heb leren kennen. Via een omweg, dat wel. In gesprekken met vakgenoten, collega's en zijn vrouw (wat een leuk mens is dat, zeg!) komt een duidelijk beeld naar voren. Friso, een man die woorden verzint waar je bij staat, maar wel woorden waarvan iedereen snapt wat ermee wordt bedoeld. Een pietje-precies, een no-nonsense-type, wars van flauwekul en gebakken lucht. Een man die zichzelf blijft, of het nu is tussen de upper class van de samenleving of bij groepen die wat minder hoog op de maatschappelijke ladder staan. Die de volkszanger in hem met net zoveel vuur loslaat als dat hij de discussies aangaat over alles wat met gebiedsontwikkeling te maken heeft. Sociaal, geïnteresseerd, gezegend met een ijzersterke humor en een mentor waar je ook echt wat aan hebt. Die blij is als hij thuis even niet hoeft te praten en lekker z'n eigen gang kan gaan. Ik denk inderdaad, zoals een van de geïnterviewden zei, een uniek exemplaar.

Friso, ik vond het leuk om je te leren kennen.

Helen Jager (de mevrouw van de stukjes)

Intellectuele rebel

Friso… een bevlogen vakman, een intellectuele rebel een gefundeerd luis in de pels… Friso wist het nationale debat rond woningbouwlocaties te beïnvloeden en schuwde daarbij het omverhalen van heilige huisjes niet… Hoe meer een begrip in ons vakgebied bon ton is, hoe groter zijn genoegen om het onderuit te halen. Niet onder de indruk van de 'believers' in Pakhuis de Zwijger, de mantra's van de circulaire en de deeleconomie, of de andere 'hobby's van kabouters'. Daarentegen een nuchtere praktijkanalyse vanuit de klassieke wetten van vraag en aanbod, grondexploitaties en waardeketens. In zijn betoog zet Friso altijd aan tot denken en weet hij zijn gehoor van begin tot eind te boeien. Niet in de laatste plaats vanwege zijn grote gevoel voor humor. Friso, blijf hier mee doorgaan, ook buiten de TU Delft! Ik hoop dat onze paden nog vaak zullen kruisen.

Het ga je goed,

Wouter Jan Verheul

Geboren hoogleraar

In levende lijve spraken we elkaar welgeteld één keer: op het Praktijkcongres Gebiedsontwikkeling 2017, bij de borrel. Ik was op weg naar het einde, jij stond aan de start van de derde helft. Eerder die dag had ik je in een paneldiscussie al vol overtuiging horen fulmineren tegen ecologische hobbyprojectjes. Ook in ons korte gesprek was je vol overtuiging. Want ondanks mijn systematisch ontkennen, bleef je volhouden dat mijn kleding (sportschoenen, spijkerbroek) me verraadde als zijnde een IT'er. Toen wist ik het zeker: zoveel stelligheid, deze man is simpelweg geboren om hoogleraar te zijn. En verrek!

Inge Janse

Man van de inhoud

Het moet een bijzonder moment zijn om na elf jaar afscheid te nemen! Ik heb de praktijkleerstoel leren kennen als een erg levendige organisatie in het middelpunt van het vak gebiedsontwikkeling, en ik heb jou leren kennen als de persoon die het hart daarvan vormt. Tijdens onze samenwerking vond ik het ongelooflijk om te merken over hoeveel projecten je het precieze af weet, hoe groot het netwerk van partijen en personen is dat je onderhoudt en vooral hoeveel kennis je van het vak hebt. Je benadrukt dan ook altijd dat in alle gevallen de inhoud allereerst goed moet zijn; die les zal ik nooit vergeten. Ik vond het erg leuk om samen te werken aan het boek en ben heel benieuwd naar het uiteindelijke resultaat. Dat ie maar zoveel gelezen en verkocht mag worden, dat we wel aan een deel twee móeten beginnen. Veel succes en plezier gewenst voor de toekomst!

Hartelijke groet,

Céline Janssen

Vakbroeders en -zusters ove

Friso: scherpe tong en een verloren rompertje

Friso is een man van provocatie. Hij gooit met liefde een bommetje om een discussie extra peper te geven. Zo ook zijn introductie van het 'rompertje' in de wereld van de gebiedsontwikkeling in 2010. Met het rompertje kwalificeerde hij in de zijn bekende eenvoud kansrijke en minder kansrijke gebiedsontwikkelingen. Menigeen, die niet in het rompertje van Friso paste, voelde zich bijzonder aangesproken. Zeker in midden in de crisis toen de grote projectontwikkelaars zich terugtrokken, gemeenschappelijke exploitatiemaatschappijen van ontwikkelaars en gemeentes ontbonden werden en grondexploitaties onderuit gingen. Dan betekende niet in het rompertje passen nog meer afwaarderen. Met recht een bommetje dus.

Zelf zie ik de provocatie van Friso als een moderne manier van wetenschap bedrijven. Hij gooit met een theorie (economische ontwikkeling biedt de beste kansen voor gebiedsontwikkeling) voor ogen, een steen (het rompertje) in de vijver en krijgt daarmee anderen aan het werk om de theorie te toetsen en de resultaten te verfijnen. Hij gebruikt de 'wisdom of the crowd'. Na ontvangst van goede onderbouwingen, past hij het rompertje ruimhartig aan. Er ontstaan enclaves, het rompertje krimpt en wordt zelfs verscheurd. Uiteindelijk wordt zo ook de theorie aangepast: niet zozeer de economische ontwikkeling, maar jonge hoogopgeleide vrouwen maken het verschil. Een nieuw bommetje? Een mooi voorbeeld van de vraag met welke feiten we de nieuwe hoogleraar kunnen bestoken.

Esseline Schieven

Hooggedecoreerde en zeergeleerde heren

Ik ken Friso al heel lag vanuit de tijd dat hij gedeputeerde was. We komen regelmatig elkaar tegen op feesten en partijen en natuurlijk ook bij meer serieuze bijeenkomsten. Hij spreekt mij dan altijd aan met hoog-gedecoreerde en ik hem met zeergeleerde heer. Dat is gekomen nadat ik een koninklijke onderscheiding heb gekregen. Ik verdenk hem er wel van dat hij daar stiekem een beetje jaloers op is, maar dat weet ik niet zeker. Naast onze serieuze contacten was er ook de nodige speelsheid. Friso heeft de relativering tot kunst gemaakt, ook in zijn vakmatige werk. Hij kan het zich permitteren om mensen die een andere mening hebben bestemmingsplantaliban te noemen of het te hebben over kassabonplanologie. Dat is de combinatie van humor en zeer indringend met het vak bezig zijn vanuit een zeer brede kennis. En dat spreekt mij zeer aan. Recalcitrant met een vorm van humor waar ik jaloers op ben. Hij probeert toch altijd dat evenwicht te zoeken tussen kennis en feiten versus meningen.
Een treffende zin die Friso ook typeert komt uit een liedje van de door Friso zeer gewaardeerde volkszanger Max van Praag: "als ik twee maal met mijn fietsbel bel, ja dan weet je het wel". Echt Friso, vrolijk en rebels aandachtvragen en dan de inhoud.

Carel de Reus

Debater met eigen vocabulair

De afgelopen jaren heb ik je op diverse momenten horen spreken, debatteren, oreren, tegenwicht bieden, stelling nemen, andere vergezichten aanraken, toekomst voorspellen, waarschuwen, maar vooral in ons mooie vakgebied van gebiedsontwikkeling voor op de golven acteren en alle actoren scherp houden. In een wereld vol met uiteenlopende stakeholders en dito belangen is het je gelukt daar je eigen vocabulaire aan toe te voegen. Ik leerde van jou begrippen als 'rompertje' en 'ontslakken'. Ik hoop dat ik jou enigszins heb kunnen overtuigen dat ook in Oost Nederland en dan met name de regio Arnhem-Nijmegen ook mooie opgaven worden gerealiseerd.
Ik wens je heel veel plezier en gezondheid bij al hetgeen je na je hoogleraarschap zult doen.

Hartelijke groeten,

Paul Matthieu

Professor ;-)

We kennen elkaar inmiddels al jaren, onze kennismakingsperiode viel, wat mij betreft, samen met onze gezamenlijke inspanningen voor de NEPROM, ik als penningmeester, jij als adviseur van het bestuur. Uiteraard was het wennen aan elkaar, doch naar mijn bescheiden mening, zijn we toch snel aan elkaar gewaagd geraakt. De afgelopen jaren hebben we elkaar vaak gesproken tijdens NEPROM evenementen of bij de diverse reizen die we, al of niet in G32 (of was het nou G41..) verband, gemaakt hebben. Jouw nuchtere kijk op ons vakgebied en de vaak licht cynische ondertoon van jouw speeches en stukken, zijn in ieder geval een voorbeeld voor mij en wellicht ook voor vele anderen. Ook het Ministerie van VORM volgde vaak jouw opvattingen. Ook onze opvatting over de JAPROM, samen met Rudy, doet nog steeds een glimlach opwekken. Helaas nu jouw vertrek als actieve professor, het zal echt anders worden nu, dat is jammer doch het hoort er helaas bij. Ik hoop dat we elkaar nog vaak blijven zien en spreken over ons mooie vakgebied en alle andere zaken die ons beide zo boeien!

Daan van der Vorm

Uw afscheid is nabij!

Ik val in herhaling, ik weet het. Nog maar pas geleden maakte ik je uitbundige afscheid bij BPD mee en nu staan we hier alweer bij het volgende hoogtepunt. Nu ook je tijd als actieve hoogleraar zijn einde nadert, moet je misschien echt gaan uitzien naar nieuwe vormen van gebiedsontwikkeling. Gebieden die je te weinig aandacht hebt gegeven in de laatste jaren en waarschijnlijk een eigen ontwikkeling hebben gevonden. Ik stip er een paar aan. 1. De geraniums in de tuin die ik je samen met Anne Marie bij je afscheid van BPD gaf, hoe is het daarmee gesteld? Een sterke, rode plant, die veel zelf kan maar toch ook extra opbloeit van wat extra aandacht en liefde. Zo ook 2. Thea, jouw eigen rode bloem, steun en toeverlaat. En 3. en 4.: je meezingkoor Waterland en DDR museum. Dat gebiedsontwikkeling als vak een nieuwe opleving wacht is zeker, daar hoef je geen waarzegger voor te zijn. Jij hebt gezorgd voor meer kleur en was een echte smaakmakers in ons vakgebied. En ik voel me vereerd dat je mij ook graag als jouw opvolger op de TU had gezien, maar ja, ik zag de bui al hangen: straks heb ik ook nog een DDR museum te runnen en moet ik mee gaan zingen!!

Desiree Uitzetter

Carnaval in Tilburg

De start van het carnaval in Tilburg. Een select gezelschap is uitgenodigd voor het Kruikenconcert. Professor de Zeeuw verschijnt in een elegant uniform van een generaal van de Oostduitse Kriegsmarine. Of was het een generaal van de grenspolitie, maar dat kan ook een jaar eerder geweest zijn. Een generaal in gebiedsontwikkeling. Zo heb ik Friso altijd gezien. In alle projecten en projectjes waarin wij samen optrokken. De grondexploitatiewet. Van een simpel idee tot een wetgevingskameel met drie bulten. Groei door snoei. En uiteindelijk de crisis en herstelwet mede door Friso vakkundig in het Staatsblad gelobbied. Friso heeft de kernkwaliteit van gebiedsontwikkeling altijd goed gezien. En natuurlijk zit die in de fenomenen die gebiedsontwikkeling zuiver wetenschappelijk verklaren. Maar de echte kern zit in een goed gevoel voor humor, wat een bindende kwaliteit is voor wetenschappers en praktijk mensen die samen aan mooi Nederland werken. Ja, de Zeeuw, de toga stond je, maar kom volgend jaar maar weer in een van je generaalsuniformen samen met mij carnaval vieren.

Peter Noordanus

Dwars kleur v

Friso startte eind jaren de herstructurering van werkveld zijn. De werkelij én daarbuiten betekend beleid en onze strategi met een groot probleem kenner van regels en pro een onvermoeibaar strijd vakgebied kleur gaf met rompertje. Het vakgebie Gebiedsontwikkelin ongevraagd - een bijdrag Zo werkt gebiedsontwikk gebiedsontwikkeling ann het boek beleven. Ik heb dankzij al de

r hun collega-prof

De charmante belediging

Beste Friso, ik heb genoten van jouw opvattingen en inbreng afgelopen twaalf jaar. Om overal iets van te vinden is al knap. Om dat ook nog met de nodige stelligheid en originaliteit te brengen is extra knap. Zeker de kunst van de charmante belediging, de ironie van het grotelijks overdrijven en het ontkrachten van hypes was een ware gave van jou. Soms leek dat op de uitspraak van Oscar Wilde : "I have my opinions, do not confuse me with the facts..." Soms bleek de herinnering van 'opa vertelt' tegelijkertijd weer een vooruitziende blik, want naast dat er veel veranderd, blijft ook veel hetzelfde. We gaan jouw inbreng missen, maar ik zomaar het idee dat we best nog wel wat van je zullen blijven horen, ook al 'emeritus' (wat nóg geleerder klinkt dan praktijkhoogleraar). Het ga je goed en dank voor jouw niet aflatende inzet.

Vriendelijke groet,

Frank ten Have

Pyamaparty's en rompertjes

In de periode dat ik wethouder was kwam Friso nog wel eens langs om met ons over gebiedsontwikkeling in West-Brabant te spreken. De vraag was dan altijd 'hoe krijg je bestuurders nu mee in zo'n proces?' Toen zei ik tegen hem: 'Ach, daar organiseer ik altijd een pyamaparty voor.' En een pyamaparty, in analogie naar het rompertje van Friso, was dan vrijdagmiddag met elkaar vergaderen, vrijdagavond met elkaar dineren, na het diner nog wat vergaderen, allemaal naar bed, zaterdagochtend weer vergaderen tot 12.00 en dan iedereen naar huis, dan had je nog een mooi weekend.

Friso kan heerlijk eigenwijs zijn en een aperte mening hebben, en dat is denk ik ook de waarde van Friso. Hij kan zijn mening zonder veel aplomb op tafel leggen, vaak ook nog gelardeerd met enige humor en dat wordt of heel erg gewaardeerd, of juist niet. Maar Friso behoort in ieder geval niet tot de categorie grijze muizen. Het is een betrokken man op zijn hele eigen specifieke manier. Soms dominant, maar als je een eigen mening hebt moet je dat ook dominant op tafel kunnen leggen,. En je moet wel van goede huize komen en goede argumenten hebben om Friso ervan te overtuigen dat jij een andere mening hebt. Juist dat maakt hem tot een aantrekkelijke en voor sommigen tot een gevreesde discussiepartner.

Yves de Boer

Bevlogen hoogleraar

Hij is onze eerste hoogleraar gebiedsontwikkeling en heeft daarmee het vakgebied gebiedsontwikkeling nadrukkelijk op de kaart gezet bij private en publieke partijen. Dat heeft hij natuurlijk op zijn geheel eigen wijze gedaan. Vanuit de inhoud, maar altijd gecombineerd met een vleugje Friso. Wat er voor zorgt dat het ontwerp altijd vanuit verschillende kanten benaderd kan worden en met een glimlach. Friso heeft er aan bijgedragen dat gebiedsontwikkeling een landelijk thema is geworden en dat het gezien wordt als een vakmanschap. Daar hebben we nu in deze jaren allemaal veel profijt van en ook de jongeren die ons vakgebied instromen.
Friso enorm bedankt!

Ronald Huikeshoven

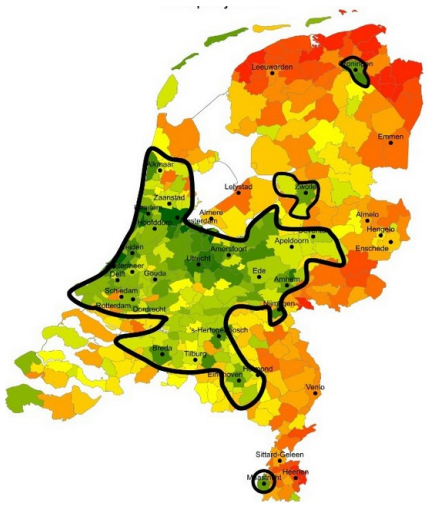

Legendarische quotes

Zeg je Ja, dan zegt Friso Nee. Niet om tegen te zijn, maar om de argumenten van Ja versus Nee beter naar voren te laten komen. Friso doet dat op een zeer plezierige en amusante wijze waarmee hij ondanks zijn weerwoord wel veel bijval krijgt. Sommige quotes van Friso zijn ook legendarisch en zullen over vele jaren nog herinnerend worden! De discussie wordt hier beter door. Dank voor je bijdrage aan de ontwikkeling van Nederland. Ik weet zeker dat je nog wel betrokken betrokken blijft. Echter voor de vastgoedsector wordt nu wel relevant wie de nieuwe Friso wordt. Eigenlijk een onmogelijke zoektocht. Friso, het ga je goed.

Roel van de Bilt

sverbinder die geeft aan het vakgebied

n negentig bij BPD. Het op de kaart zetten van n de naoorlogse woonwijk zou zijn voornaamste kheid was anders. Hij heeft enorm veel voor BPD l. Als denker en doener, als grote steun voor ons e. Een wetenschapper en publicist bovendien, noplossend en verbindend vermogen. Als groot ocedures was hij - misschien wel juist daardoor - der tegen regeldichtheid. Hij was degene die het nieuw vakjargon als ontslakken en het bekende d bovendien waaraan hij als praktijkhoogleraar g met niet aflatende energie - gevraagd én e levert. Voor u ligt zijn meest recente wapenfeit: eling. Het schetst de complexe werkelijkheid van o 2018. Velen gaan ongetwijfeld veel plezier aan ontzettend fijn met hem samen gewerkt, mede dwarsverbanden die hij aanbracht.

Walter de Boer

Flinke portie dwarsheid

We zijn elkaar de afgelopen 20 jaar op meerdere plekken en in verschillende rollen tegen gekomen. Je hebt 2 eigenschappen die ik bovengemiddeld waardeer. Ten eerste heb je een enorme drive om het vak gebiedsontwikkeling te verbeteren. Niet voor jezelf maar omdat je weet dat zorgen voor een goede en betaalbare woonomgeving een van de belangrijke maatschappelijke opgaven is. En dat je doe je met een flinke portie dwarsheid. Dat is soms lastig maar nooit saai. En in ons kleine polderlandje ook nodig om beweging te krijgen en te houden! Ik ga er daarom ook vanuit dat we vast nog van je horen.

Groetjes,

Gemma Smid en Alex Veldhof

Wetgeving, ontwikkelstrategieën en EHBO voor gebiedsontwikkeling

Het belangrijkste vind ik dat Friso gebiedsontwikkeling feitelijk toegankelijk heeft gemaakt voor iedereen die bij projectontwikkeling en bouw betrokken is.Hij kan op een eenvoudige manier uitleggen hoe het nu eigenlijk allemaal werkt. Dit heeft ook geleid tot allerlei 'hulpmiddelen' zoals Doe de Tienkamp.Dat vind ik heel knap van hem. In het verleden was de focus vooral gericht op opstalontwikkeling. Gebiedsontwikkeling is pas later een belangrijk thema geworden.Dat leidde er toe dat kennisvergroting van publiek-private samenwerking en van zaken als planologie, ruimtelijke ordening en volkshuisvesting noodzakelijk werd. Bij deze thema's heeft Friso aan de basis gestaan van goedwerkende modellen. Hij heeft het vakgebied in de breedte meer op de kaart gezet door onder anderezijn vele publicaties over (omgevings)wetgeving, ontwikkelstrategiëen, maar ook door praktische zaken als EHBO voor gebiedsontwikkeling.Een zeer benaderbare hoogleraar, die een voor iedereen begrijpelijke taal sprak, ook als je geen wetenschappelijke achtergrond hebt.

Pim Bosch

Stop de persen!

BLAUWE BANANEN BESTAAN NIET
2014-11-01
Go Gebiedsontwikkeling in Beweging

Maak een einde aan het jankmodel
2003-06-13 Staatscourant

Beleidsdiarree dupeert grote stad
2001-11-21 Algemeen Dagblad

‘Cowboys weghouden uit Groene Hart’
2007-03-31 Volkskrant

Gouden tijden voor voodoopriesters
2011-04-08 PropertyNL

‘Het water gaat er met het geld vandoor’
2007-10-14 Binnenlands Bestuur

GOOI DE BLAUWE BANAAN IN DE GROENE CONTAINER
2015-09 Internationale Spectator

Stadskabouters bedreigen plannen Bloemendalerpolder
2011-04-08 Ruimtevolk

Hans Klok presenteert de grote verdichtingstruc
2017-03-23 Stadszaken.nl

Friso on stage

Bij Friso thuis

In een gesprekje met Friso's echtgenote Thea komen (on)vermoede kanten van Friso naar boven.
Je kan bijvoorbeeld veel van Friso zeggen, maar niet dat hij een klusser is. Ieder z'n talent, vindt hij en je moet niet alles zelf willen doen. Dus zodra er een hamer of boor aan te pas komt, dan geeft Friso de voorkeur aan een echte vakman, tenzij hij de klus aan Thea kwijt kan. Wijd en zijd bekend is natuurlijk het DDR-museum van duo De Zeeuw. Echt veel tijd heeft Friso daar natuurlijk niet voor, dat begrijpt u, maar de taken heeft hij eerlijk verdeeld. Thea neemt met veel plezier de praktische zaken op zich en Friso verdiept zich in de geschiedenis. Gezamenlijke tijd blijkt een dingetje bij de De Zeeuwtjes. Als Thea een gezellige tête à tête wil met haar echtgenoot, vraagt ze of hij binnenkort misschien weer eens spreekuur houdt. Misschien is het iets voor Friso om te onderzoeken of de tijdsspanne van een etmaal veranderd kan worden naar 36 uur. Dat is tot nu toe nog niemand gelukt, maar met Friso weet je het nooit. En het is een klus waar geen hamer of boor aan te pas komt, dus....

Maar goed, Friso gaat dus met pensioen. Betekent dat dat er iets gaat veranderen? Thea: "Welnee joh, dat heeft 'ie ook al gezegd hoor. Hij gaat nu weer aan de slag met een boek over de DDR, dat had hij al in de pen maar dat is nog niet af. En hij heeft natuurlijk z'n eigen Friso-advies. Ook straks is hij gewoon weer de hele dag onderweg. Maar hij wordt nu wel minder geleefd en hoeft niet iedere ochtend vroeg de deur uit. En natuurlijk gaan we wat vaker naar Berlijn. Tja, het is een hele bijzondere man, en je moet er wel tegen kunnen. Maar ik zou geen ander willen.

Een workaholic met een geweldig gevoel voor humor

Friso is altijd aan het telefoneren, altijd aan het praten, maar thuis zegt hij erg weinig. Mensen zeggen wel eens: "Word je niet moe van die man, want hij praat zoveel". Nou, thuis krijg ik er weinig uit, hoor. Friso is altijd bezig met z'n werk, maar als hij thuis is, wil hij gewoon rust. Ik zeg hem wel eens gekscherend: "Je bent een beetje autistisch", en dat geeft hij graag toe, want dan komt hij er weer mooi vanaf. Hij noemt mij de huismanager; het enige wat hij thuis doet, is grasmaaien. Morgens om 6.30 staat hij op, gaat op de crosstrainer, ik ga koffie maken en de krant lezen, daarna gaat hij aan het werk tot toch wel een uur of tien 's avonds, hoor. Samen eten doen we eigenlijk nooit. Hij eet altijd een bak met cashewnoten of iets dergelijks. Maar, als je echt z'n hulp nodig hebt, dan staat hij altijd voor je klaar, dan is niets te veel. Vijfenveertig jaar geleden ben ik gevallen voor z'n gevoel voor humor, en daar kan ik nog steeds van genieten. Gelukkig maar, want anders hou je het niet zo lang met elkaar vol.

Thea de Zeeuw

Fotograaf: Tiemen & Rogier

De man die al eerder ging...en bleef

In april 2016 legde Friso zijn functie als directeur bij BPD neer. Hoewel er toen al uitgebreid afscheid werd genomen, stopte Friso nog lang niet. Daarom proberen we het nog een keer en blikken we - met dank aan Vastgoedjournaal - nogmaals terug op zijn loopbaan.

Op de eerste dag dat Friso de Zeeuw (1952) rechten ging studeren, werd hij lid van de PvdA, uit verzet tegen het ouderlijke tandartsmilieu in Kralingen, vol groene loden jassen. Hij wilde die kakkineuze omgeving achter zich laten, weg ook van een jeugd die niet om over naar huis te schrijven was, weg naar Amsterdam. Omdat hij bij zijn ouders niet met de in hun ogen veel te communistische UvA kon komen aanzetten, ging hij naar de VU. Daar waren de studenten begin jaren 70 nog veel linkser, maar dat wisten zijn ouders niet. Het was een tijdperk waarin Amsterdam verscheurd werd door metrorellen. De Zeeuw kwam in de anti-metrohoek terecht. De politieke strijd op leven en dood boeide hem matig, de inhoud veel meer.

De Zeeuw studeerde rechten, niet om jurist te worden, maar zoals velen bij die studie vanwege een gebrek aan een beter idee. Hij kreeg zijn eerste bestuursfuncties en ontwikkelde een levenslange belangstelling voor openbaar bestuur, ruimtelijke ordening, grondexploitatie, woningmarkt, infrastructuur en milieubeleid.

> "Politieke strijd op leven en dood boeide hem matig, de inhoud veel meer"

Dwarse jeugd

Als jongetje hebben zijn ouders heel wat met hem te stellen gehad. De kleine Friso, enig kind, beantwoordde niet aan hun ideaalbeeld. Hij was op zichzelf, dwars, wilde niet naar de gebruikelijke scholen en sportverenigingen waarnaar de gegoede Kralingse jeugd ging – hockey, roeien, 'tannis'. Kralingse vriendjes had hij nauwelijks. Hij zocht ze liever een paar straten verder in een arbeidersbuurt, maar daar deed hij weer niet mee aan straatvoetballen en vechten, en bleef dus ook daar als het er op aan kwam een buitenstaander. Het liefst was hij alleen, in zijn eigen wereldje, met zijn verzamelingen. Dat hij bovendien enig kind was, en verwend, bevorderde het vinden van aansluiting met anderen ook niet echt. Tot het begin van het gymnasium werd hij dan ook zo nu en dan gepest door kinderen uit het Kralingse milieu. Op dat gymnasium zat weliswaar ook elite, maar op een intellectueel vlak. Daardoor werd hij geleidelijk zekerder van zichzelf en ging het aangaan en onderhouden van contacten hem beter af.

Combinatie

In de beschrijving van zijn jeugd is de man die hij nu is moeilijk te herkennen. Hij is een man van gezag geworden met veel invloed – oud-voorzitter Raad voor Verkeer en Waterstaat, oud-gedeputeerde Noord-Holland, bestuurslid van talloze gremia. De Crisis- en herstelwet is een voortvloeisel uit zijn rapport Doorbreek de impasse tussen milieu en gebiedsontwikkeling. Onlangs wist hij de wethouders van steden (de zogenaamde G32) en bestuursvoorzitters van de grote woninginvesteerders te verenigen op een gezamenlijke visie op de 'stedelijke woonopgave'.

De Zeeuw is een sociaal dier zou je zeggen, een jongleur die alle ballen in de lucht weet te houden. Dat komt door een aantal kwaliteiten die los van elkaar vaker in het vastgoedvak voorkomen, maar die door hun combinatie De Zeeuw nogal uitzonderlijk maken. Het begint bij veel kennis van zaken: hij weet waar hij het over heeft, kent de praktijk, kent de stukken en becommentarieert die op een houtsnijdende manier, ook al is niet iedereen het altijd met hem eens. En dan zijn netwerk: groot, maar vooral ook ongebruikelijk omdat de extremen er deel van uitmaken – van de groenteman tot de premier. Vervolgens zijn gevoel voor publiciteit: hij heeft altijd wat interessants te vertellen en verpakt dat in oneliners en verrassend taalgebruik – schuiffie schuiffie planologie, grondexploitatie als flappentap, in groepsseks ontspoorde pps, procedureel figuurzagen, het te heet gewassen rompertje, kassabonplanologie. Media kunnen moeilijk om hem heen, bij de lezers blijven oneliners hangen. Hoewel hij etaleert en een dosis ijdelheid heeft, schept hij niet op en is hij makkelijk benaderbaar. Daardoor neemt hij mensen voor zich in, hij pakt ze niet in. Humor en een flink relativeringsvermogen – zichzelf niet al te serieus nemen – helpen daarbij.

Toneelstuk

Dat laatste overdrijft hij soms door fors de draak met zichzelf te steken. Daardoor maakt hij zich kleiner dan hij is. Maar hij ervaart niet dat hij daardoor zijn doel niet bereikt; hij ziet het vooral als een uitnodiging tot een gesprek. De draak steken doet hij door graag te vertellen over zijn ietwat clowneske rol in het Meezingkoor Waterland in zijn woonplaats Monnickendam waarvan hij 'ceremonieel voorzitter en drummer is'. Hij trekt er op met 'gewone mensen', de groenteman, de welzijnswerker, de bouwvakker. 'Even niet intellectueel lullen, maar praten met de mensen, luisteren naar wat er leeft en dat vertalen naar je eigen praktijk.'
Hij drumt ook in het door hem opgerichte combo Monnickenwerk ('alleen de makkelijke nummers'). Met een stel trouwe 'fanclubleden' blijft hij Eddy Christiani in het verpleeghuis opzoeken, 'de levende legende' die als zanger van Nederlandse liedjes in de jaren veertig en vijftig ongekende triomfen vierde.

De draak steken

Hij steekt de draak met zichzelf door in interviews te koketteren met zijn 'licht autistische trekjes'. Daarmee bedoelt hij zijn nog steeds aanwezige neiging tot afzijdigheid, tot toeschouwen vanuit de coulissen naar het toneelstuk waarin hij tegelijkertijd een rol speelt. Enigszins aan de zijlijn staan past hem inderdaad wel; een algemeen directeur, en zeker een mensen-manager, is hij niet – 'daarin ben ik te weinig geïnteresseerd, te afzijdig, en soms veel te kort door de bocht'. Dan schiet ineens zijn sensitiviteitsgevoel tekort en komen trekken uit zijn jeugd naar boven. Maar autistisch is De Zeeuw bepaald niet; autisme kenmerkt zich door een gebrek aan humor, relativeringsvermogen, fijngevoeligheid en het zich in een ander kunnen verplaatsen. Wie zoveel humor heeft als De Zeeuw weet juist donders goed hoe zaken in elkaar zitten. Gezien zijn grote netwerk en invloed beschikt De Zeeuw ook over voldoende sensitiviteit. Hij is heel gevoelig voor wat er speelt, voor de tendensen, voor hoe het politiek draait. En hij heeft een groot adaptief vermogen; hij weet met bijna iedereen om te gaan.

> "Het moet allemaal niet te serieus worden"

Geven en nemen

Pas in zijn studententijd kreeg hij enigszins door over die talenten te beschikken. De voordelen zag hij pas goed toen hij op zijn achtentwintigste wethouder in Monnickendam werd. Er gebruik van maken en het te verfijnen heeft hem veel moeite gekost, vindt hij zelf. En nog steeds, want na een paar uur is zijn geduld voor sociale interactie meestal op en trekt hij zich het liefst in zijn binnenwereld terug. Doet zich dat bij verjaardagsfeestjes voor, dan komt hem dat op een vaste, krachtige correctie van zijn echtgenote te staan: 'blijf, spelbreker!'.
....

Intellectuele uitdaging

Waar de meeste mensen in hun studententijd meer onomwonden standpunten innemen dan later, is dat bij De Zeeuw omgekeerd. Hij vindt dat zijn drijfveren in dertig jaar juist sterker zijn geworden en zijn opvattingen meer uitgesproken, vooral omdat hij beter denkt te weten hoe dingen werken en door het besef dat hem steeds minder tijd resteert. De Zeeuw heeft de wereld wat te melden, is overtuigd van zijn ideeën en wil die voor elkaar krijgen. Hij ziet dat als een intellectuele uitdaging, en wil bij de eerste violen horen. Zodra hij dat zegt, relativeert hij het echter meteen: 'het moet allemaal niet te serieus worden'. Dat meent hij oprecht, tegelijkertijd is het ook een methode om te communiceren. Want als hij zijn doel niet bereikt, dan heeft hij er de pest in en was de relativering niet zo bedoeld.
...

Verzamelen en etaleren

Zijn huidige verzamelingen – het museum met objecten uit de DDR in zijn fraai omgebouwde garage, de uitstalkasten in zijn werkkamer bij BPD 'vol goed bedoelde rotzooi' die hij als relatiegeschenken ontving – weerspiegelen goed zijn karakter. In verzamelen zit een fanatieke trek, en een hang naar ordenen, beheersen, regie voeren. Net als bij het Meezingkoor moeten zijn verzamelingen tot iets leiden – zelfverwerkelijking dus. Ze roepen verwondering op over wat organisaties beweegt om relatiegeschenken te geven zoals bijvoorbeeld de Dom van Utrecht in kaarsvorm – De Zeeuw bezit zelfs drie verschillende uitvoeringen, waarvan één scheef als de toren van Pisa. Ze geven ook inzicht in het soms curieuze en bizarre gedrag van mensen in de streng communistische DDR-samenleving, waarover hij een boek schreef. Dat past in zijn drijfveer om een paar eigen krassen op de steen achter te laten. In het tentoonstellen wijkt hij overigens af van veel verzamelaars. Die hebben daar geen behoefte aan. Etaleren spoort natuurlijk met zijn publiciteitsdrang, maar creëert ook voor De Zeeuw een lach en openingen voor een gesprek.
....

Wim Laverman

(eerder gepubliceerd op Vastgoedjournaal.nl)

Rode dopjes, zwarte dopjes en vooral veel humor

'Friso is wel een moeilijke man, hoor. Bedenk goed wat je doet. Voor jou heeft hij al acht secretaresses versleten.' Dat was het eerste wat ik hoorde van de kantoordames hier toen Friso mij vroeg om vast voor hem te komen werken. Uiteindelijk heb ik de stap toch gezet en daar heb ik nooit spijt van gehad. We hebben een goed 1-2tje kunnen opbouwen met vooral heel veel humor. En dat moeilijke viel trouwens wel mee, hoewel Friso wel iemand is met speciale wensen. In plaats van een standaard potlood met een zwart dopje, wil Friso datzelfde potlood, maar dan met een rood dopje. Soms waren die dingen niet te krijgen, dan deden we zelf maar rode dopjes op die zwarte pennen. En van de standaard kladblokjes wilde Friso aan beide kanten een millimeter er vanaf. Dat liet ik dan speciaal knippen bij de repro. We kunnen het heel goed met elkaar vinden, vooral door de humor die erbij komt kijken en de directheid waarmee dingen gezegd kunnen worden. Het is een hele bijzondere man, daar is er maar een van. Het is een geweldig exemplaar. Ik heb heel veel bewondering voor hem opgebouwd en neem met pijn in m'n hart afscheid van hem.

Natasja Glavimans, secretaresse

Eindelijk met emeritaat!

Hangt prof toga echt aan de wilgen?

Friso de Zeeuw heeft de pensioengerechtigde leeftijd bereikt. Een mooi moment om even stil te staan bij de dingen die in het verschiet liggen. Want, is er nog een leven na de SKG/ Praktijkleerstoel Gebiedsontwikkeling?

"Nou, zeg, wat dacht je? M'n museum, waar ik nu eindelijk zelf eens rustig met de plumeau kan ronddwalen om de boel af te stoffen, heerlijk! Nu is het mijn beurt, eindelijk. Ik verheug me al helemaal op het ultieme Berlinergevoel wat daarbij ongetwijfeld naar boven gaat borrelen. Of misschien ga ik in het toeristenseizoen wel aan de slag als gids in Berlijn, want over die stad weet ik wel het een en ander te vertellen."

Mogelijkheid 1: Op vakantie naar Bali

Mogelijkheid 2: Tourgids in Berlijn

Oké, als je maar niet permanent verhuist naar onze oosterburen, dat zou een verlies zijn voor het Nederlandse volk.

"Tuurlijk niet. Nu ik de kans krijg wil ik ook wel eens lekker de tijd nemen om al kuierend achter de grasmaaier het gazon in m'n tuin fatsoeneren, de hortensia's te ontslakken en de dorre bloemetjes uit de geraniums te plukken. Kan ik ook al die kabouters eens goed in de gaten houden voordat ze weer rare dingen gaan beweren"

Mogelijkheid 3: Achter de geraniums

Mogelijkheid 4: Barista / hipster

Gelukkig maar. Want je begrijpt dat wij hier in den lande nu eindelijk ook wel eens willen meegenieten van de rest van je talenten. Ik zie bijvoorbeeld wel een vervolgcarrière in de muziek voor je weggelegd.

"Ja? Denk je? Tja, waarom niet, he? Ook een leuke optie. Zie je het voor je? De drummende Frans Bauer van Monnickendam. Iedere dag lekker rammen op zo'n drumstel en smartlappen galmen, heerlijk!"

Mogelijkheid 5: muziekcarriere

Mogelijkheid 6: lekker blijven werken

Je krijgt het nog druk, man. Want hoorde ik nu dat je ook nog bezig bent met een boek?

"Uh, ja, dat ook nog".

En was er ook nog iets met vogels? En rode contouren? Of waren het nu groene contouren?

"Beide, rood en groen."

Beste Friso, waar ga je de tijd vandaan halen? Of ga je keuzes maken?

Mmm, lastig. Weet je wat? Ik blijf lekker bij SKG / Praktijkleerstoel Gebiedsontwikkeling. Zo'n emeritaat brengt veel te veel keuzestress met zich mee."

TU Delft
Praktijkleerstoel
Gebiedsontwikkeling

SKG